



Иван Вазов

Една изгубена вечер

Представлението не беше се още започнало в арена Пизи, макар че девет часът минаваше. Причината на това закъсняване беше малкото още число посетители. Всички бяха седем-осем души, повечето на галерията; на първото място имаше само един офицер с жена и дете и един цивилен, седнали до самата сцена, по-близко до печката.

Неиздигнатите фитили на ламбите отпущаха мърчелива виделина въз сцената, широка, пуста и скръбна с изжулените си одрипавели декорации. Струи студено веене идеха от кулисите и из покрива, от препречените греди на който се полюшваше въжената трапеция. И сцената, и залата, също потънала в унил полумрак, докарваха неотразима тъга и меланхолия на човека. Мюссе казва: „Triste comme la porte d'une prison.“¹ Може да се каже: „Скръбно като празна театрална зала“ – пак със същия ефект... При вратата се чернееше куп артисти и артистки – тези, последните, завити с кожуси, – които гълчаха шумно и се посмейваха; това, очевидно, ставаше да си дадат храброст, защото на всеки миг се извърщаха безпокойно към пустата зала и се сшушукваха.

Съдържателят на арената, господин Седластон, се луташе безпокойно насам-нататък и правеше някакви излишни разпореждания – повече за апломб. При всяко отваряне вратата той се извърщаше неволно и усърнуваше: влизаше ту някой от трупата, ту стражарин – пазител на тишината, – ту някой любопитен, който назърваше в пустата зала и си отиваше. Тоя човечец с безцветна физиономия, в късо дрипавичко сетре, със смутен ход и смутени погледи сега, през едно и също представление, минаваше в повече метаморфози, отколкото Юпитер при своите любовни похождения: той беше съдържател на арената, директор на трупата, акробат при въжеигрането, палячо – при комическите излазъци; при тробенето сцената – слуга, в пантомима – маркиз или разбойник!

Господин Седластон направи знак на музиката, загнездена в галерията, над сцената. Тя засвири някак плачливо и тъжно, като на погребение, па подир една минута млъкна. Свирачите взеха да си прибират инструментите в кутиите, като роптаеха. Седластон бежешката се качи при тях и подир разпалени някакви препирни, съдружени с големи ръкомахания, сполучи да ги задържи.

Тъгата, меланхолията и студът се увеличаваха в залата; само публиката се не увеличаваше. На десет часа тя беше нарасла на единайсет души. Безнадеждна убитост лежеше по лицето на артистите; ония, които

1. Скръбно като вратата на тъмница.

стояха при вратата, вече не се чуваха, те стояха умълчани и неподвижни. Жумящите ламби хвърляха още повече тъга в тая тъга. Седластон постоянно сновеше между залата и сцената и даваше разпореждания безцелни. Той сякаш искаше да следва мъдрата поговорка: „Залудо шетай, залудо не стой!“

Офицерът, едър господин, с пълно червендалесто, доволно лице, с черни мустаци, погледна златния си часовник и каза:

– Минува десет и четвърт!

После се обърна към съседа си и прибави с досада:

– Три вечери наред идем, и все тая история: няма публика и ни повръщат назад парите. Това е най-последна подигравка с хората! Да знаех, нямаше в тая студена нощ да влача децата от оня край на града.

– Защо не идете на театъра в Славянската беседа? Там човек е сигурен, че не ще има подобна неприятност.

– Ходил съм там, но дойдох и тука.

– За разнообразие, разбира се?...

Офицеринът потресе главата си в знак на отрицание.

– Не ви се харесва играта там?

– Да кажа, че лошо играят, нямам право – подзе офицерът, като си притегли предниците на шинела. – Нашите актьори играят даже твърде сполучливо... Но, как да ви кажа, самите представления не ми се харесват...

– Драмите тоест?

– Да, драмите... Не казвам и за тях, че са лоши... Напротив, много добре са съставени... Но защо избират именно такива, които те правят да си излизаш от театъра като болен, с разстроени нерви и през нощта да не можеш да спиш от безобразни мисли?... Не съм нито страшлив, нито много деликатен темперамент – в Сръбската война аз гледах страхотии и оставах хладнокръвен, – но тука не мога да присъствувам спокойно на тези мрачни сцени и ужаси... Тая зима ходих пет пъти на българското представление и представете си – все подобни неща: убийства, самоубийства, кръвопролития, отчаяния, полудявания, отравяния, даже един път изнесоха на сцената носило с мъртвец, и като същи мъртвец! Не запалиха само тамян! Драмата Клавиго беше. Кому не пропъзяха тръпки при това зрелище нощно време?... Не е нито хубаво, нито хуманно... Такива пиеси аз ги наричам просто спекулиране въз нервите на публиката... Тя съвсем не за такова развлечение иде в театъра. Па Гете бил авторът на тая драма. Какво от това? Аз казвам, че той е написал една отвратителна драма; може да е гениална, но е отвратителна на

сцената! Нашият живот и така е препълнен с мизерии, проклетии и скърби... Нека литературата го описва, понеже уверяват, че тя отразява живота, но нека сцената ни пощади от живото възпроизвеждане. Съгласете се, ние бягаме от улицата, от нейната мизерна действителност и търсим в театъра успокоение, развлечение го кажи, ако щеш – възвишение на духа в по-тиха и ясна област, а нам ни изпречват убийства, отчаяния, носила с мъртъвци и опела! И това знаете ли кога беше? През инфлуенцата, през най-лошото ѝ върлуване, когато пред прозорците ни минаваха на деня по трийсет-четирийсет погребални колесници!... Голяма приятност да се наслаждаваме от такава гледка, нали? На, и тази вечер в Славянската беседа се представлява драма, дето има едно убийство и едно полудяване...

– „Иванко“?

– Не. „Руска“. Ето защо аз предпочитам арена Пизи. Грубо, дебелишко тука, но те правят да се смееш тези палячовци със своите вшутявки и плоски каламбури и плесници. А според мене смехът е здраве. Трябва да приучим нашите българи да се смеят, за да станат по-добри човеци... Да бях министър на просвещението, аз щях да отпусна помощ на този беден Седластон да ни прави да се смеем, както Беседата ни прави да настръхваме...

– Дело на вкуса – забележи равнодушно цивилният. – А! Публиката се умножава с още двама души!

В същия миг един от служителите излезе на сцената и захвана да повдига фитилите на предните две ламби, които разляха радостна светлина наоколо си.

– Браво! Маладец Седластон!... – викаше офицерът. – С четиринадесет души публика той решава да почне представлението. Я виж кураж!

Седластон се появи на сцената в чист, чер редингот вместо в дрипавия жакет, приближи до рампата и произнесе глухо към празните столове на залата:

– Господа, тази вечер представление отлага се. Молим почитаема публика да извини и назад от касата да си парите получи.

Последните думи загаснаха в гърлото му и едвам се чуха.

– Това е безобразно, господине! – кипна офицерът, който очакваше съвсем друга изненада. – Сега е трети път, как вършите това с мене!... Защо туряте афиши, а после пъдите публиката!

– Няма чловеци, не видите ли? – продума с виноват снишен глас нещастният съдържател, още по-издребнял и жалък от смущение.

Офицерът със семейството си и цивилният излязоха из залата и се спряха при касата. Касиерката, същата хубавичка девойка, която трябваше в розово трико да играе на въжето, повръщаше стойността на билетите на неколцината посетители. Ръката ѝ притреперваше и на очите ѝ едвам лъщеше една сълзица.

Цивилният побутна офицера и му посочи афиша за тазвечерното представление, залепен на дъските. Той обърна вниманието му към някои редове с по-малко едри букви, които по-преди не бяха забелязали.

Тия редове бяха изумителни, невероятни! Надали в света се е появявал афиш с подобно заявление:

„Умоляваме почитаемата публика да заповяда на представлението ни тази вечер от милост и човеколюбие, защото аз и семейството ми ще умрем от глад!“²

Това зловещо обаждане очевидно страдаше от голямо преувеличение, но то свидетелствуваше за безизходността, която го е диктувала.

Те се спогледаха смаяни.

Офицерът се потърка по челото:

– Ето и тука трагедия, жива трагедия... И от тази трагедия аз идех да искам развлечение... Батак живот!

Те си излязоха, без да погледнат на касата.

КРАЙ

2. Факт.

Източник: Словото
Набиране: Надежда Владимирова

Свалено от „Моята библиотека“ [<http://purl.org/NET/mylib/text/3789>]